

Prof. univ. dr.
Constantin MITRACHE

Conf. univ. dr.
Cristian MITRACHE

**Facultatea de Drept
Universitatea din București**

DREPT PENAL ROMÂN

Partea generală

Ediția a IX-a
revăzută și adăugită

Universul Juridic
București
-2012-

Editat de **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Copyright © 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2009, 2010, 2012,
S.C. Universul Juridic S.R.L.

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nici o parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al

S.C. Universul Juridic S.R.L.

**NICI UN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNȘOȚIT DE SEMNĂTURA
UNUIA DINTRE AUTORI ȘI ȘTAMPILA EDITORULUI,
APLICATE PE INTERIORUL ULTIMEI COPERTE.**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

MITRACHE, CONSTANTIN

Drept penal român : Partea generală / Constantin Mitrache,
Cristian Mitrache. - Ed. a 9-a, rev. și adăug. - București : Universul
Juridic, 2012

ISBN 978-973-127-952-7

I. Mitrache, Cristian

343(498)(075.8)

REDACȚIE: tel./fax: **021.314.93.13**
tel.: **0732.320.666**
e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL tel.: **021.314.93.15; 0726.990.184**
DISTRIBUȚIE: fax: **021.314.93.16**
e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

**COMENZI ON-LINE,
CU REDUCERI DE PÂNĂ LA 15%**

NOTĂ asupra ediției a IX-a

Ediția a IX-a a cursului de Drept penal – partea generală are în vedere modificările aduse Codului penal în vigoare, prin *Legea nr. 27 din 16 martie 2012* în ceea ce privește prescripția răspunderii penale și prescripția executării pedepsei. De asemenea au fost avute în vedere dispozițiile *Legii nr. 63 din 17 aprilie 2012* prin care a fost introdusă măsura de siguranță a confiscării extinse și prin care s-a modificat termenul de prescripție specială a răspunderii penale.

Având în vedere că prin *Legea nr. 286/2009* a fost adoptat un nou Cod penal, a cărei intrare în vigoare este așteptată, am considerat că pentru cunoașterea noilor reglementări este necesară o prezentare succintă a acestora, fără a intra în detalii, fiindcă sunt posibile modificări ale acestora prin legea de punere în aplicare a Noului Cod penal. Astfel cititorul va fi stimulat să urmărească evoluția reglementării pentru o mai bună cunoaștere și corectă interpretare a noilor prevederi.

În aceeași idee de a cunoaște noile reglementări din Codul penal am păstrat, ca și în ediția a VIII-a, în anexă, textul părții generale a Noului Cod penal.

Subliniem că foarte multe instituții din Codul penal în vigoare își găsesc reglementarea identică ori asemănătoare și în Noul Cod penal astfel că cititorul va putea lesne să-și însușească problematica teoretică și de practică judiciară penală actuală necesară în aplicarea dispozițiilor din Noul Cod penal.

Considerăm că ediția a IX-a revăzută și adăugită, reprezintă un îndreptar eficient în pregătirea studenților la disciplina Drept penal – partea generală și totodată un instrument pentru toți cei interesați în cunoașterea instituțiilor dreptului penal. Cititorul va avea astfel posibilitatea să observe aspecte de noutate și continuitate în reglementarea diferitelor instituții prin compararea reglementărilor din Noul Cod penal cu cele din Codul penal în vigoare.

Cunoașterea dispozițiilor din Codul penal în vigoare ca și a celor din Noul Cod penal este necesară în pregătirea profesională a oricărui student la drept ori a unui jurist, fiindcă pentru o perioadă de timp după intrarea în vigoare a Noului Cod penal, se vor pune probleme de aplicare a legii penale mai favorabile nu numai pentru infracțiunile săvârșite sub imperiul Codului penal în vigoare și judecate sub incidența Noului Cod penal, dar și pentru infracțiunile definitiv judecate sub legea veche și pentru care noua lege prevede o sancțiune mai blândă decât cea aplicată anterior.

AUTORII

ABREVIERI

I. Tratatе, cursuri, monografii citate frecvent

M. Basarab – *M. Basarab*, Drept penal, vol. I și II, Ediția a II-a, Editura Fundației „Chemarea”, Iași, 1995.

C. Bulai – *C. Bulai*, Manual de drept penal, partea generală, Editura All, București, 1997.

C. Bulai, A. Filipaș, C. Mitrache – *C. Bulai, A. Filipaș, C. Mitrache*, Instituții de drept penal, Ed. Trei, București, 2001.

Comentariu I – *Th. Vasiliu, G. Antoniu, Șt. Daneș, Gh. Dărăngă, D. Lucinescu, V. Papadopol, D. Pavel, D. Popescu, V. Rămureanu*, Codul penal român comentat și adnotat, vol. I, partea generală, Editura Științifică, București, 1992.

A. Dincu – *A. Dincu*, Drept penal, partea generală, vol. I, T.U.B., 1975.

V. Dongoroz – *V. Dongoroz*, Drept penal (tratat), 1939.

Dongoroz I, II – *V. Dongoroz, S. Kahane, I. Oancea, I. Fodor, N. Iliescu, C. Bulai, R. Stănoiu*, Explicații teoretice ale codului penal român, partea generală, vol. I (1969); vol. II (1970), Editura Academiei, București.

I. Oancea – *I. Oancea*, Drept penal, partea generală, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1971.

Practica judiciară I, II – *George Antoniu, Constantin Bulai, Rodica Mihaela Stănoiu, Avram Filipaș, Constantin Mitrache, Vasile Papadopol, Cristina Filișan*, Practica judiciară penală, partea generală, vol. I (1988); vol. II (1990), Editura Academiei Române, București.

R. 1, 2, 3 – *Vasile Papadopol, Mihai Popovici*, Repertoriu alfabetic de practică judiciară în materie penală: 1 – pe anii 1969–1975, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1977; 2 – pe anii 1976–1980, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1982; 3 – *Vasile Papadopol, Ștefan Daneș*, pe anii 1981–1985, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1989.

M. Zolyneak, M. I. Michinici – *Maria Zolyneak, Maria Ioana Michinici*, Drept penal, partea generală, Ed. Fundației „Chemarea”, Iași, 1999.

Alte lucrări se citează neabreviat.

II. Titluri de periodice

- A.U.B.** – Analele Universității din București, Seria Științe juridice.
J.N. – Revista „Justiția Nouă”
L.P. – Revista „Legalitatea populară”
R.R.D. – Revista „Revista Română de Drept”
S.C.J. – Revista „Revista Studii și Cercetări juridice”
R.D. – Revista Dreptul
R.D.P. – Revista de Drept penal

III. Referiri la practică judiciară, denumiri de acte normative, hotărâri judecătorești

- Col. p.** – Colegiu penal
C.D. – Culegere de decizii ale Tribunalului Suprem
C.S.J. – Curtea Supremă de justiție
C.A. – Curtea de Apel
C.p. – Cod penal
C.p.p. – Cod de procedură penală.
d. – decizie
D.î. – Decizie de îndrumare a Plenului Tribunalului Suprem
d.p. – decizie penală
I.C.C.J.- Înalta Curte de Casație și Justiție
J. – Judecătorie
L. – Lege
s.p. – Secție penală
st.p. – Sentință penală
T.j. – Tribunalul județean
T.m. – Tribunalul municipal
T.mil. – Tribunalul militar
T.reg. – Tribunalul regional
T.S. – Tribunalul Suprem
T.U.B. – Tipografia Universității București

Titlul I

Aspecte generale

CAPITOLUL I

Noțiuni introductive

Secțiunea I

DREPTUL PENAL CA RAMURĂ DE DREPT

§ 1. Noțiunea dreptului penal

1. **Precizări terminologice.** Apărarea valorilor sociale împotriva faptelor periculoase a constituit în toate timpurile și peste tot în lume o condiție de existență a societății, iar după apariția statului a devenit o funcție importantă a acestuia pe care o realizează cu ajutorul dreptului penal.

Prin arătarea faptelor periculoase pentru valorile sociale și a sancțiunilor aplicabile celor care săvârșesc astfel de fapte, dreptul penal contribuie la apărarea acestor valori.

În sensul de mai sus, termenul *drept penal* este folosit pentru a denumi ramura de drept, ca sistem al normelor juridice penale care reglementează relațiile de apărare socială; dar același termen *drept penal* se folosește și pentru a denumi *știința dreptului penal* ca ansamblu de idei, teorii, concepții, cu privire la dreptul penal¹.

Între cele două accepțiuni nu se poate pune semnul egalității, deși între ele există o legătură organică, obiectul științei dreptului penal, fiind dreptul penal ca ramură de drept.

În literatura juridică de specialitate străină, dreptul penal mai este denumit și *drept criminal*², denumire ce derivă de la cuvântul latin *crimen* – *crimă*, adică fapta infracțională interzisă.

---

¹ Vezi pe larg, **Costică Bulai, Bogdan Nicolae Bulai**, *Manual de drept penal, partea generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2007, p. 7.

² **Roger Merle, Andre Vitu**, *Traité de droit criminel*, Ed. Cujas, Paris, 1967.

În aceeași ordine de idei, denumirea „*drept penal*”, derivă de la cuvântul latin *poena = pedeapsă*, deci de la sancțiunea aplicabilă pentru fapta interzisă.

Și într-un sens și în celălalt, denumirea s-ar referi doar la una din instituțiile fundamentale ale ramurii de drept, respectiv la pedeapsă ori la faptă infracțională.

Având în vedere obiectul și scopul reglementării juridice de apărare a valorilor sociale s-a propus și denumirea de *drept al apărării sociale*.

Considerăm că denumirea de „*drept penal*” impunându-se în timp, își păstrează actualitatea și vigoarea, ea însemnând atât în sens juridic penal cât și în sens obișnuit același lucru, o ramură distinctă a dreptului care reglementează o activitate specifică – de apărare socială.

2. Definiția dreptului penal. În definiția dreptului penal trebuie reținute trăsăturile specifice ale acestei ramuri de drept cu privire la obiect, metoda specifică de reglementare, scopul acesteia ca și modul specific de realizare a acestui scop.

Având în vedere elementele de mai sus, așa cum s-a susținut în literatura juridică de specialitate apreciem că dreptul penal se poate defini ca: „*sistemul normelor juridice care reglementează relațiile de apărare socială prin interzicerea ca infracțiuni, sub sancțiuni specifice denumite pedepse, a faptelor periculoase pentru valorile sociale, în scopul apărării acestor valori, fie prin prevenirea infracțiunilor, fie prin aplicarea pedepselor celor care le săvârșesc*”¹.

Ca ramură de drept, dreptul penal nu reprezintă doar o sumă de norme juridice, ci un ansamblu de norme juridice structurat în sistem, după criteriile științifice în jurul unor norme cu caracter de principiu și pe instituțiile fundamentale ale dreptului penal – *infracțiunea, sancțiunile de drept penal și răspunderea penală*.

Fiind o ramură distinctă a dreptului, dreptul penal are un obiect propriu de reglementare și anume o categorie aparte de relații sociale, relații create în jurul și datorită valorilor sociale de a căror apărare depinde existența și dezvoltarea societății.

§ 2. Obiectul dreptului penal

3. Relațiile de apărare socială – obiect al dreptului penal. Obiectul dreptului penal îl constituie relațiile de apărare socială, relații ce se nasc între membrii societății pentru respectarea de către aceștia a unor valori cum sunt persoana cu drepturile și libertățile sale, liniștea și ordinea publică, însăși societatea în întregul ei.

---

¹ C. Bulai, *op. cit.*, p. 2.

Respectarea acestor îndatoriri ce privesc conduita socială a membrilor societății asigură normala desfășurare a vieții sociale.

După apariția statului și a dreptului, relațiile de apărare socială constituie obiect de reglementare pentru dreptul penal care prin normele sale arată faptele periculoase pentru valorile sociale – infracțiunile – și sancțiunile penale aplicabile persoanelor care săvârșesc astfel de fapte.

4. Relațiile de represiune penală – obiect al dreptului penal. Dacă toți autorii de drept penal sunt de acord că relațiile de apărare socială formează obiectul dreptului penal, părerile diferă cu privire la întinderea acestor relații de apărare socială.

Într-o opinie, se susține că obiectul dreptului penal îl constituie relațiile sociale de represiune penală¹, relații ce se stabilesc după săvârșirea infracțiunii, între stat și infractor, prin care statul are dreptul și obligația să tragă la răspundere penală pe infractor, iar infractorul are obligația să suporte pedeapsa.

Acestei opinii i se reproșează că restrânge sfera dreptului penal, că pune la îndoială caracterul său autonom, normativ, că reduce obiectul dreptului penal doar la relațiile de conflict, de represiune penală, relații ce se nasc cu ocazia săvârșirii de infracțiuni și nu țin seama de rolul preventiv al dreptului penal, că realizarea normelor penale are loc prin respectarea de către marea majoritate a destinatarilor a obligațiilor instituite prin acestea.

Mai mult, deși se susține caracterul normativ al dreptului penal, prin acceptarea acestei opinii se sprijină teza caracterului pur sancționator al dreptului penal, caracterul complimentar, subsidiar al acestuia în cadrul sistemului de drept – teză respinsă în doctrina penală încă de la apariția ei².

5. Relațiile de apărare socială – represive și de conformare – obiect al dreptului penal. O a doua opinie care capătă tot mai mulți adepți și la care ne raliem, consideră că obiectul dreptului penal cuprinde relațiile de apărare socială, relații care se nasc nu din momentul săvârșirii faptei interzise, ci din momentul intrării în vigoare a legii penale.

Argumente în sprijinul acestei opinii se regăsesc în faptul că dreptul penal se realizează în marea majoritate a cazurilor prin respectarea de bună voie a normelor sale, destinatarii legii penale își conformează conduita exigențelor normelor penale în cadrul unor relații sociale reglementate și nu în afara acestora.³

Lărgind astfel sfera relațiilor de apărare socială, ca obiect al dreptului penal se conferă acestuia rol preponderent preventiv în apărarea valorilor sociale esențiale ale societății.

---

¹ **I. Oancea**, *Drept penal*, partea generală, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1971, p. 15–16.

² **V. Dongoroz**, *Drept penal*, 1939, p. 28.

³ Vezi și **N. Popa**, *Teoria generală a dreptului*, Editura All Beck, București, 2002, p. 251.

Atunci când a fost nesocotită obligația instituită prin norma penală – relația socială care până în acel moment a fost de conformare se transformă în relație de conflict și pentru restabilirea ordinii de drept încălcată, făptuitorul este obligat să suporte sancțiunea prevăzută de norma penală nesocotită.

Așadar în cea de a doua opinie, obiectul dreptului penal are o sferă mai întinsă cuprinzând nu numai relațiile de conflict ci și cele de cooperare, de conformare, stabilite prin normele penale.

§ 3. Necesitatea dreptului penal

6. **Argumente.** Necesitatea dreptului penal nu poate fi pusă la îndoială, ea este determinată de: a) *necesitatea apărării valorilor sociale*; b) *existența fenomenului infracțional și necesitatea combaterii lui*; c) *necesitatea reglementării juridice a acțiunii de apărare a valorilor sociale*¹.

7. **Necesitatea apărării valorilor sociale.** În adevăr nu este posibilă existența societății fără protejarea (apărarea) sistemului de valori pe care societatea se întemeiază și anume: persoana umană cu drepturile și libertățile ei; statul român, suveranitatea, independența, unitatea și indivizibilitatea lui, proprietatea, indiferent de forma pe care o are dreptul de proprietate, ordinea și liniștea publică, ordinea de drept.

8. **Existența fenomenului infracțional.** Existența fenomenului infracțional este evidențiat de statistica penală.

Fenomenul infracțional sau criminalitatea reprezintă totalitatea infracțiunilor săvârșite la un moment dat într-o societate determinată.²

Criminalitatea este studiată de criminologie prin metode statistice și alte metode specifice științelor socio-umaniste.

În studierea criminalității se face distincția între:

a. *Criminalitatea zisă legală* ce cuprinde totalitatea infracțiunilor pentru care s-au aplicat sancțiuni penale de către instanțele judecătorești.

b. *Criminalitatea zisă aparentă sau relevantă* ce cuprinde totalitatea infracțiunilor de care organele de poliție și judiciare au luat cunoștință.

c. *Criminalitatea zisă reală* ce cuprinde totalitatea infracțiunilor care s-au săvârșit în realitatea socială, inclusiv cele necunoscute organelor de stat specializate.

---

¹ C. Bulai, *op. cit.*, p. 6.

² Vezi pe larg, Valerian Cioclei, *Manual de criminologie*, Editura All Beck, București, 1998, p. 16 și urm.

9. Necesitatea reglementării juridice a apărării sociale. Acest argument care se invocă în literatura de specialitate în legătură cu necesitatea dreptului penal privește nevoia reglementării acțiunii de apărare a valorilor sociale, necesitatea condiționată pe de o parte de interesul societății pentru a asigura o ocrotire efectivă a sistemului său de valori, prin prevederea faptelor periculoase și a sancțiunilor necesare pentru prevenirea și combaterea acestora, iar pe de altă parte, același interes al societății ca apărarea socială să se realizeze în conformitate cu voința sa și cu respectarea riguroasă a drepturilor infractorului – apărarea acestuia împotriva acțiunii arbitrare a organelor de stat ce participă la realizarea funcției de apărare socială.

§ 4. Relațiile de apărare socială în perspectivă istorică

10. Apărarea socială în perioada prestatală. Relațiile de apărare socială au apărut odată cu societatea și au cunoscut, se presupune, atât forma relațiilor de cooperare (normală conviețuire), cât și forma relațiilor de conflict¹.

Faptele îndreptate împotriva valorilor sociale atrăgeau reacția din partea persoanei vătămate reacție care îmbrăca forma *răzbunării*.

La originile societății primitive, răzbunarea putea fi individuală sau colectivă (de grup) și era *nelimitată*.

Răzbunarea nelimitată conducea implacabil la repetarea conflictelor, la slăbirea grupului prin distrugerea fizică a membrilor acestuia și de aceea se impunea limitarea acesteia.

Răzbunarea limitată – deci limitarea reacțiunii la răul produs – *regula talionului*, exprimată prin formula „*ochi pentru ochi*”, „*dinte pentru dinte*”, presupunea că riposta trebuia să fie proporțională cu intensitatea agresiunii.

Deși aparent satisfăcea nevoia de apărare socială prin aceasta era compromisă ideea de justiție fiindcă importanța valorilor sociale vătămate atât prin faptă cât și prin reacția de răzbunare nu aveau aceeași însemnătate pentru titularii lor, și ducea totdeauna la o dublă pierdere pentru societate.

Regula talionului a fost înlocuită cu *compoziția*, adică cu înțelegerea intervenită între părțile în conflict în baza căruia victima primea o indemnizație pentru răul suferit.

Compoziția la început a fost facultativă apoi a devenit obligatorie, iar după apariția statului, indemnizația revenea acestuia.

11. Apărarea socială după apariția statului și dreptului. Apărarea valorilor sociale împotriva faptelor periculoase a devenit o funcție importantă a statului.

---

¹ V. Dongoroz, *Drept penal*, 1939, p. 39.